

C/2024/2106

26.3.2024

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Κοινή ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο: “Νέα προοπτική όσον αφορά τη σχέση κλίματος και ασφάλειας: Συνεκτίμηση του αντικτύπου της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, στην ειρήνη, την ασφάλεια και την άμυνα”»

[JOIN(2023) 19 final]

(C/2024/2106)

Εισηγήτρια: η κ. **Ozlem YILDIRIM**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.8.2023
Νομική βάση	Άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αρμόδιο τμήμα	Εξωτερικές σχέσεις
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	21.12.2023
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	17.1.2024
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	584
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	162/3/0

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) πιστεύει ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος επιτείνουν τους κινδύνους και τις απειλές για την ειρήνη και την ευρωπαϊκή και τη διεθνή ασφάλεια. Πράγματι, η επιτάχυνση της κλιματικής αλλαγής έχει ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των ακραίων κλιματικών φαινομένων και συναρτάται με πλείονες μορφές υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Η εν λόγω δυναμική συνδυάζεται με τα τρωτά σημεία της γεωργίας, των υδάτων και των υποδομών που επηρεάζουν τον πληθυσμό πολυάριθμων χωρών, εγκυμονώντας τον κίνδυνο να αποτελέσει πηγή κοινωνικής, οικονομικής, θεσμικής και πολιτικής αποσταθεροποίησης.

1.2. Μολονότι η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να στηρίζει την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συνεκτιμήσει τη σχέση κλίματος και ασφάλειας, πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι στο έγγραφο που προτείνει η Επιτροπή δεν είναι εύκολο να προσδιορισθούν τα γεωγραφικά, πολιτικά και στρατιωτικά όριά του. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, υπάρχει επείγουσα ανάγκη να πραγματοποιηθούν επενδύσεις με μέλημα την απόκτηση ανθεκτικών λύσεων, μεταξύ άλλων μέσω της προετοιμασίας των ευρωπαϊκών διαδικασιών λήψης αποφάσεων για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους εντάσεων στο μέλλον.

1.3. Τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να εξετάσουν τη δυνατότητα συνεκτίμησης της ταχέως μεταβαλλόμενης βιοφυσικής πραγματικότητας (από την οποία εξαρτάται η ζωή και η ευημερία των ανθρώπων) και της πολιτικής συνοχής (τόσο των κρατών μελών όσο και των γειτονικών χωρών και των εταίρων της ΕΕ) στη διαδικασία χάραξης των ενωσιακών πολιτικών.

1.4. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη θεμελιώδη αποστολή του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, δηλαδή την προώθηση και τη διατήρηση της ειρήνης, και επιβεβαιώνει εκ νέου την ύψιστη σημασία του. Προς το σκοπό αυτό, η Ευρώπη πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για την εδραίωση της ειρήνης. Η προώθηση της ειρήνης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαφύλαξη και την προαγωγή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Η συνεκτίμηση της σχέσης ασφάλειας-κλίματος αποσκοπεί στη διαφύλαξη τους καθότι στόχος αυτής της προσέγγισης είναι η προστασία και η προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων εν μέσω των αμφιβολιών που θα μπορούσε να προκαλέσει τόσο στα άτομα όσο και στις κοινωνίες η συνεπεία των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής ανασφάλεια.

1.5. Η θέση της ΕΟΚΕ έγκειται στη μεγαλύτερη συνεκτίμηση της σχέσης κλίματος και ασφάλειας, μέσω της δημιουργίας προορατικών διεπαφών μεταξύ των θεσμικών οργάνων που είναι αρμόδια για τις εξωτερικές σχέσεις και την εσωτερική συνοχή της ΕΕ, καθώς και με τις υπηρεσίες ασφάλειας και άμυνας των κρατών μελών, σε συνδυασμό με τη διεξαγωγή μόνιμου διαλόγου με την επιστημονική κοινότητα. Ο διάλογος αυτός αποσκοπεί ιδιαίτερα στο να παρασχεθεί στην ΕΕ η δυνατότητα προσαρμογής των πολιτικών της σε συνάρτηση με την επιδείνωση των κλιματικών και των περιβαλλοντικών συνθηκών.

1.6. Σε αυτές οι προσπάθειες ενίσχυσης θα πρέπει να συμπεριληφθεί η συμβολή της έρευνας και της καινοτομίας στην ανθεκτικότητα, βελτιώνοντας έτσι τόσο τη διερεύνηση προοπτικών όσο και την αποτελεσματικότητα της δράσης της ΕΕ.

2. Κύρια σημεία της πρότασης της Επιτροπής

2.1. Στην ανακοίνωσή της σχετικά με την απάντηση της ΕΕ στις «επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος στην ειρήνη, την ασφάλεια και την άμυνα», η Επιτροπή επισημαίνει, μεταξύ άλλων, τους κινδύνους και τις απειλές που ενέχουν και θα συνεχίσουν να ενέχουν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής για την επισιτιστική ασφάλεια, την υγεία και τη δημογραφική αλλαγή. Η Επιτροπή είναι της γνώμης ότι θα προκύψουν κίνδυνοι για την κοινωνική συνοχή, ιδίως στις αστικές περιοχές. Επίσης, η διαρκώς ταχύτερη άνοδος της στάθμης των ωκεανών και οι περιφερειακές αναταραχές, ιδίως στην Αρκτική, θα έχουν σοβαρές συνέπειες για όλα τα κράτη μέλη.

2.2. Επιπλέον, το πλαίσιο αυτό, το οποίο επιδεινώθηκε από τον πόλεμο στην Ουκρανία, οξύνει τον ανταγωνισμό για την πρόσβαση στους πόρους και τις τεχνολογίες που απαιτούνται για την πράσινη και την ενεργειακή μετάβαση. Ως εκ τούτου, απαιτείται επειγόντως συντονισμένη προσπάθεια για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και για την εφαρμογή της πράσινης νέας συμφωνίας, με παράλληλη προετοιμασία της ΕΕ και των κρατών μελών της για τους πολυάριθμους κινδύνους διαταραχών τους οποίους εγκυμονούν οι απειλές και οι κρίσεις που συνεπάγεται η σχέση κλίματος και ασφάλειας.

2.3. Για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων, στο έγγραφο προτείνεται να συμπεριλάβει η ΕΕ τη συλλογή κλιματικών και περιβαλλοντικών δεδομένων στο σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης και ανάλυσης συγκρούσεων, και να συνδεθούν τα δίκτυα και οι πλατφόρμες της ΕΕ για την ανάλυση συγκρούσεων. Επιπλέον, η προσέγγιση όσον αφορά το κλίμα και την ασφάλεια θα πρέπει να ενσωματωθεί λειτουργικά στις εξωτερικές δράσεις της ΕΕ, ιδίως στο Σαχέλ, στο Κέρασ της Αφρικής ή στα μικρά νησιωτικά κράτη⁽¹⁾. Επίσης, η Ευρώπη θα πρέπει να ενισχύσει τις επενδύσεις της στα προγράμματα ανάπτυξης, διεθνούς συνεργασίας, διατήρησης ή εδραίωσης της ειρήνης και ανθρωπιστικής βοήθειας, με τη σαφέστερη συμπερίληψη των ζητημάτων που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή και την άμυνα στα προγράμματα αυτά.

2.4. Στο έγγραφο προτείνεται επίσης η ενίσχυση της προσαρμογής των αμυντικών υποδομών και βιομηχανιών που είναι εκτεθειμένες στην κλιματική αλλαγή στα κράτη μέλη, σε συνδυασμό τόσο με τη δικτύωση των διαφόρων πρωτοβουλιών που σχετίζονται με την ενέργεια και την κυκλική οικονομία —ως αμυντικά ζητήματα που εμπίπτουν στο πεδίο αρμοδιότητας του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας— όσο και με την προώθηση συνεχούς ανταλλαγής απόψεων με τα κράτη μέλη σχετικά με τα εν λόγω ζητήματα.

2.5. Τέλος, οι διάφορες πρωτοβουλίες που σχετίζονται με τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, την ενεργειακή μετάβαση, τους πόρους και τα υλικά κρίσιμης σημασίας θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο συνεργιών με μέλημα την επίτευξη των στόχων της ΕΕ για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος επιτείνουν τους κινδύνους και τις απειλές για την ειρήνη και την ευρωπαϊκή και τη διεθνή ασφάλεια. Πράγματι, από το παγκόσμιο έως και το τοπικό επίπεδο, η επιτάχυνση της κλιματικής αλλαγής έχει ως αποτέλεσμα τον πολλαπλασιασμό των ακραίων κλιματικών φαινομένων και συναρτάται με πλείονες μορφές υποβάθμισης του περιβάλλοντος, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η κρίση της βιοποικιλότητας, η υποβάθμιση του εδάφους, η διαταραχή του υδρολογικού κύκλου, η έλλειψη πόρων και η γενικευμένη ρύπανση από εισροές χημικών ουσιών ή πλαστικών υλικών. Η εν λόγω δυναμική συνδυάζεται με τα τρωτά σημεία της γεωργίας, των υδάτων και των υποδομών που επηρεάζουν τον πληθυσμό πολυάριθμων χωρών, εγκυμονώντας τον κίνδυνο να αποτελέσει πηγή κοινωνικής, οικονομικής, θεσμικής και πολιτικής αποσταθεροποίησης. Αυτό έχει ως επακόλουθα αυξημένη επισιτιστική ανασφάλεια και νέους κινδύνους για την υγεία που εγείρουν τεράστιες ανησυχίες⁽²⁾.

3.2. Η κατανόηση των πολυσύνθετων σχέσεων στο πλαίσιο της σχέσης κλίματος και ασφάλειας αποτελεί επιτακτική ανάγκη λόγω των δυνητικών κινδύνων και κρίσεων που συνεπάγονται για όλες τις χώρες του κόσμου.

Πράγματι, τόσο η κλιματική αλλαγή όσο και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος αποτελούν παγκόσμιες διεργασίες. Ως εκ τούτου, η δυναμική και η επιδείνωσή της παρατηρούνται επομένως συνεχώς σε παγκόσμια κλίμακα, θέτοντας κατ' αυτόν τον τρόπο υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητα αντιμετώπισης της σχέσης κλίματος και ασφάλειας αποκλειστικά εκτός της εκάστοτε περιοχής.

3.3. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη θεμελιώδη αποστολή του ευρωπαϊκού εγχειρήματος, δηλαδή την προώθηση και τη διατήρηση της ειρήνης, και επιβεβαιώνει εκ νέου την ύψιστη σημασία του. Προς το σκοπό αυτό, η ΕΕ πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της για την εδραίωση της ειρήνης, όχι μόνο στον υπόλοιπο κόσμο, αλλά και εντός της ίδιας της Ευρώπης⁽³⁾. Η συνεκτίμηση της σχέσης κλίματος και ασφάλειας έχει ως επακόλουθο τη θέσπιση ευρωπαϊκών πολιτικών και τη χορήγηση των μέσων που απαιτούνται για τη διαφύλαξη και την προαγωγή της ειρήνης, πράγμα ακόμη σημαντικότερο καθώς πολλαπλασιάζονται οι γεωπολιτικές εντάσεις.

⁽¹⁾ Valantin, JM., *Géopolitique d'une planète déréglée* (Γεωπολιτική κατάσταση ενός απορρυθμισμένου πλανήτη), Le Seuil, Παρίσι, 2017, επανέκδοση 2022.

⁽²⁾ Sweijts, T., De Haan, M., Van Manen, H., *Unpacking the Climate Security Nexus, the seven pathologies linking climate change to violent conflicts*, The Hague Centre for Strategic Studies, Μάρτιος 2022.

⁽³⁾ ΕΕ C 228 της 5.7.2019, σ. 31.

3.4. Η προώθηση της ειρήνης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαφύλαξη και την προαγωγή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της δημοκρατίας. Η συνεκτίμηση της σχέσης κλίματος και ασφάλειας αποσκοπεί στη διαφύλαξη τους (ιδίως δε του «δικαιώματος στη ζωή, την ασφάλεια, την ακεραιότητα και την ελευθερία» και των λοιπών θεμελιωδών δικαιωμάτων που απορρέουν από το εν λόγω δικαίωμα) διότι στόχος αυτής της προσέγγισης είναι η προστασία και η προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων εν μέσω των αμφιβολιών που θα μπορούσε να προκαλέσει τόσο στα άτομα όσο και στις κοινωνίες η ανασφάλεια συνεπεία των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

3.5. Σε αυτές οι προσπάθειες ενίσχυσης θα πρέπει να συμπεριληφθεί η συμβολή της έρευνας και της καινοτομίας στην ανθεκτικότητα, βελτιώνοντας επομένως τόσο την διερεύνηση προοπτικών όσο και την αποτελεσματικότητα της δράσης της ΕΕ, καθώς και τη νομιμότητά της έναντι των κρατών, των κοινωνιών και των πληθυσμών. Η ευρωπαϊκή νομιμότητα θα ενισχυθεί ακόμη περισσότερο από τη στιγμή που οι αναληφθείσες δράσεις θα καταστήσουν δυνατή τη βελτίωση της επισιτιστικής ασφάλειας, η οποία απειλείται άμεσα από την κλιματική αλλαγή.

3.6. Δεδομένων των νέων βρόχων ανάδρασης παγκοσμίως, τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα θα πρέπει να εξετάσουν το ενδεχόμενο να λαμβάνουν υπόψη την ταχέως μεταβαλλόμενη βιοφυσική πραγματικότητα (από την οποία εξαρτάται η ζωή και η ευημερία των λαών) και την πολιτική συνοχή (τόσο των κρατών μελών όσο και των εταιρών της ΕΕ) κατά τη χάραξη των ενωσιακών πολιτικών, καθώς και στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων, τόσο με περιφερειακούς οργανισμούς-εταίρους όσο και με διεθνείς οργανισμούς.

3.7. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τον καθορισμό νέων προτεραιοτήτων, ιδίως όσον αφορά την αλληλεγγύη στον τομέα της πολιτικής προστασίας. Ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας της Ένωσης δεν είναι πλέον επαρκώς ικανός ούτε αρκετά ευρύς για την αντιμετώπιση καταστροφών που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή και πολλαπλών κινδύνων εντός και εκτός των συνόρων της Ένωσης, όσον αφορά την πρόληψη, την ετοιμότητα, την προειδοποίηση, τον σχεδιασμό και τις επιχειρησιακές ικανότητες (*). Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η δράση που αναλαμβάνει η ΕΕ έπεται από καταστροφές που συμβαίνουν εκτός των συνόρων της πρέπει να προσδιοριστεί καλύτερα και να αναπτυχθεί περαιτέρω. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ύψιστη σημασία που υπέχει η ενίσχυση της επιχειρησιακής συνεργασίας μέσω της εναρμόνισης της κατάρτισης, της συμβατότητας του υλικού και του εξοπλισμού, καθώς και μέσω της σαφήνειας και της αποτελεσματικότητας των αλυσίδων διοίκησης. Πέραν της καθιερωμένης δραστηριότητάς του όσον αφορά τις φυσικές καταστροφές, ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας της Ένωσης θα κληθεί οπωσδήποτε να αντιμετωπίσει μελλοντικά και άλλους κινδύνους, όπως πανδημίες, παροχή βοήθειας στον πληθυσμό σε εμπόλεμες περιοχές, σημαντικούς βιομηχανικούς κινδύνους, θαλάσσια ρύπανση μεγάλης κλίμακας, επιπτώσεις κυβερνοεπιθέσεων σε δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας ή πόσιμο νερού και σε όλες τις υποδομές ζωτικής σημασίας.

3.8. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, υπάρχει επείγουσα ανάγκη να πραγματοποιηθούν επενδύσεις με μέλημα την απόκτηση ανθεκτικών λύσεων, μεταξύ άλλων μέσω της προετοιμασίας των ευρωπαϊκών διαδικασιών λήψης αποφάσεων για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους εντάσεων στο μέλλον. Ως εκ τούτου, η θέση της ΕΟΚΕ έγκειται στη μεγαλύτερη συνεκτίμηση της σχέσης κλίματος και ασφάλειας, μέσω της δημιουργίας προορατικών διεπαφών μεταξύ των θεσμικών οργάνων που είναι αρμόδια για τις εξωτερικές σχέσεις και την εσωτερική συνοχή της ΕΕ, καθώς και με τις υπηρεσίες ασφάλειας και άμυνας των κρατών μελών, σε συνδυασμό με τη διεξαγωγή μόνιμου διαλόγου με την επιστημονική κοινότητα και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Ο διάλογος αυτός αποσκοπεί ιδιαίτερα στο να παρασχεθεί στην ΕΕ η δυνατότητα να προσαρμόσει τις πολιτικές της —ιδίως χάρη στην πρόοδο της επιστημονικής έρευνας— σε συνάρτηση με την επιδείνωση των κλιματικών και των περιβαλλοντικών συνθηκών.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

Ασφάλεια και πρόληψη

4.1. Μολονότι η ΕΟΚΕ δεν μπορεί παρά να στηριχτεί την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να συνεκτιμήσει τη σχέση κλίματος και ασφάλειας, πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι στο έγγραφο που προτείνει η Επιτροπή δεν είναι εύκολο να προσδιορισθούν τα γεωγραφικά, πολιτικά και στρατιωτικά όριά του.

4.2. Το προτεινόμενο έγγραφο φαίνεται να περιέχει μια επιστημολογική αντίφαση. Μολονότι η συνεκτίμηση των ζητημάτων που σχετίζονται με το κλίμα και την ασφάλεια είναι θεμελιώδους σημασίας, στο έγγραφο δεν αναδεικνύεται η εξελισσόμενη φύση τους, δεδομένου ότι η κατάσταση επιδεινώνεται ταχέως και συνεχώς, πράγμα που μπορεί άλλωστε να προκαλέσει σοβαρές εντάσεις μεταξύ των κρατών μελών. Δεν μπορεί παρά να αναμένεται ότι ο μόνιμος συνδυασμός του πολλαπλασιασμού των ακραίων καιρικών φαινομένων, της διατάραξης του κύκλου των γλυκών υδάτων, της κρίσης της βιοποικιλότητας και της διαρκώς ταχύτερης ανόδου της στάθμης των ωκεανών, εκ παραλλήλου με γεωπολιτικές απειλές, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συνεπάγεται ο πόλεμος στην Ουκρανία, θα επιφέρει νέες μορφές εντάσεων τόσο εντός κάθε κράτους μέλους όσο και μεταξύ των κρατών μελών (†), καθώς και σε διεθνή κλίμακα.

(*) ΕΕ C 290 της 29.7.2022, σ. 30.

(†) Wallace-Wells, D., *La Terre inhabitable* (Η μη κατοικήσιμη γη), Garnier Flammarion, Παρίσι, 2021.

4.3. Απέναντι σε αυτά τα ζητήματα, η Ευρώπη διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα, με τη μορφή κέντρων έρευνας και προοπτικής διερεύνησης, τα οποία μπορούν να τροφοδοτήσουν τον προβληματισμό εντός τόσο των ευρωπαϊκών οργάνων όσο και εκείνων των κρατών μελών. Έτσι λοιπόν, μέσω της διαμόρφωσης της μεθόδου αξιολόγησης των εννέα «ορίων του πλανήτη», το Stockholm Resiliency Center (Κέντρο Ανθεκτικότητας της Στοκχόλμης) προβαίνει τακτικά στη διάγνωση της κατάστασης του γήινου συστήματος, η οποία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τον καθορισμό των ζητημάτων που προκύπτουν στο πλαίσιο των πολιτικών για την «κλιματική ασφάλεια». Το ίδιο ισχύει και για μεγάλο αριθμό επιστημόνων και εργαστηρίων που είναι μέλη της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) ή συνεργάτες του έργου που αυτή επιτελεί.

4.4. Επιπλέον, η συνεχής επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής και της υποβάθμισης του περιβάλλοντος απαιτεί ταχεία και προσωρατική συμμετοχή τόσο του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος όσο και των ερευνητικών κέντρων και δικτύων της Ευρώπης στη διαδικασία λήψης αποφάσεων εντός των ευρωπαϊκών οργάνων, προκειμένου να υπάρχει ενημέρωση για τις λαμβανόμενες αποφάσεις και αποσαφήνισή τους.

Διεθνής συνεργασία

4.5. Επιπλέον, εφόσον τα ζητήματα που σχετίζονται με το κλίμα και την ασφάλεια έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα θα πρέπει να αποτελούν αντικείμενο παγκόσμιων προσεγγίσεων, ιδίως όσον αφορά την έρευνα, και κατόπιν να τυγχάνουν αντιμετώπισης σε διαφορετικές βαθμίδες. Η διεθνής συνεργασία πρέπει συνεπώς να ενισχυθεί και ένα ισχυρό πολυμερές πλαίσιο αποτελεί βασικό μοχλό για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτής της σχέσης, ιδίως όσον αφορά την εταιρική σχέση μεταξύ της ΕΕ και του ΟΗΕ η οποία χρίζει εμβάθυνσης.

4.6. Ωστόσο, καίτοι η ΕΟΚΕ συμμαρξίζεται τους προβλεπόμενους στόχους, είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι τα ζητήματα που σχετίζονται με το κλίμα και την ασφάλεια δεν περιορίζονται στις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ, αλλά εξασφαλίζουν την ύπαρξη συνέχειας εντός και εκτός των συνόρων της. Ωστόσο, οι —οικονομικοί, υλικοτεχνικοί, στρατιωτικοί, αμυντικοί, ανθρωπιστικοί, υγειονομικοί, επιστημονικοί, τεχνικοί, βιομηχανικοί και γεωργικοί— πόροι που μπορούν να κινητοποιηθούν, εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από τις πραγματικές δυνατότητες των κρατών μελών.

4.7. Το ζήτημα της κλιματικής ασφάλειας κρίνεται επομένως αναγκαίο να αποτελέσει αντικείμενο μόνιμου ειδικού διαλόγου μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, δεδομένου δε ότι οι διαγραφόμενες απειλές, ιδίως οι απειλές κατά της ασφάλειας και οι στρατιωτικές απειλές, μπορούν να αντιμετωπιστούν μόνο από τα αρμόδια υπουργεία κάθε κράτους μέλους. Τέλος, τα ζητήματα του συντονισμού και της χάραξης κοινών πολιτικών και στόχων έχουν ακόμη πιο στρατηγική σημασία. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναμένουν κακόβουλη χρήση του περιβάλλοντος και της κλιματικής αλλαγής ως πολεμικού όπλου, οπότε θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα για τυχόν τέτοιες στρατηγικές εξελίξεις. Επομένως, ο πραγματικός συντονισμός των διαφόρων επιπέδων και υπηρεσιών στην Ευρώπη είναι θεμελιώδης, μπορεί δε να αποτελέσει ευκαιρία για καλύτερη συνεργασία.

4.8. Επιπλέον, ορισμένες ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές, όπως η Αφρική, η Καραϊβική και ο Ειρηνικός Ωκεανός, βρίσκονται ήδη αντιμέτωπες με ένοπλες συγκρούσεις λόγω εντάσεων σχετιζόμενων με το κλίμα και την ασφάλεια που θέτουν σε κίνδυνο την οικονομική τους ανάπτυξη. Πλην όμως, οι συγκρούσεις αυτές επιδεινώνουν επίσης την υποβάθμιση των περιβαλλοντικών συνθηκών και μειώνουν την πρόσβαση σε φυσικούς πόρους, όπως το νερό. Ως εκ τούτου, απαιτείται απαραίτητως ισχυρότερη στρατηγική εταιρική σχέση με ορισμένες περιφέρειες για τη συνεκτίμηση αυτής της σχέσης κλίματος και ασφάλειας.

4.9. Εν προκειμένω, η ΕΕ πρέπει να μεριμνήσει για την ενίσχυση των ικανοτήτων της στους τομείς της ασφάλειας, της ανθρωπιστικής βοήθειας και της διεθνούς συνεργασίας. Σε αυτές οι προσπάθειες ενίσχυσης θα πρέπει να συμπεριληφθεί η συμβολή της έρευνας και της καινοτομίας στην ανθεκτικότητα, βελτιώνοντας επομένως τόσο την διερεύνηση προοπτικών όσο και την αποτελεσματικότητα της δράσης της ΕΕ, καθώς και τη νομιμότητά της έναντι των κρατών, των κοινωνιών και των πληθυσμών. Η ευρωπαϊκή νομιμότητα θα ενισχυθεί ακόμη περισσότερο από τη στιγμή που οι αναληφθείσες δράσεις θα καταστήσουν δυνατή τη βελτίωση της επισιτιστικής ασφάλειας, η οποία απειλείται άμεσα από την κλιματική αλλαγή.

4.10. Η διατροφική διάσταση της σχέσης κλίματος και ασφάλειας είναι ιδιαίτερα σημαντική διότι υποσκάπτει εις βάθος τη συνοχή των κοινωνιών. Ωστόσο, λόγω του εξαιρετικά πολυσύνθετου χαρακτήρα της σχέσης κλίματος και ασφάλειας και της υφιστάμενης σχέσης μεταξύ συλλογής δεδομένων, ανάλυσης, διερεύνησης προοπτικών και πολιτικής, θεωρείται αναγκαίο να ενισχυθεί η ικανότητα προοπτικής διερεύνησης μέσω της σύνδεσής της με την ικανότητα έγκαιρης προειδοποίησης.

Αυτή η ενίσχυση των ικανοτήτων διερεύνησης προοπτικών και έγκαιρης προειδοποίησης θα ενισχύσει την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε τοπικό επίπεδο. Στο τελευταίο αυτό επίπεδο, οι τοπικές και οι περιφερειακές αρχές θα μπορούν ιδίως να τις συμπεριλάβουν στα χωροταξικά τους σχέδια, προκειμένου να μετριάσουν τον αντίκτυπο τους στον κύκλο του νερού και να αποτρέψουν τους εγγενείς κινδύνους.

4.11. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει άλλωστε τον επείγοντα χαρακτήρα της αποτελεσματικής εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, των συμφωνιών του Παρισιού και των ΣΒΑ που πρέπει να συνεχίσουν να αποτελούν προτεραιότητα για την ΕΕ με σκοπό την ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών αυτής της σχέσης κλίματος και ασφάλειας. Οι ένοπλες δυνάμεις, όπως και ο στρατιωτικός-βιομηχανικός τομέας, ο οποίος παραμένει τομέας με υψηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, πρέπει επίσης να συμμετέχουν στις προσπάθειες μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και προσαρμογής σε αυτήν.

4.12. Το ζήτημα της μετανάστευσης είναι ενδεικτικό αυτού του πολυσύνθετου χαρακτήρα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανησυχεί ιδιαίτερα για το ζήτημα των μεταναστευτικών ροών από τις χώρες του Σαχέλ, της Μέσης Ανατολής και της Κεντρικής Ασίας. Οι ροές αυτές οφείλονται σε πληθώρα εξαιρετικά πολυσχιδών κοινωνικών, πολιτικών, γεωπολιτικών, στρατιωτικών και περιβαλλοντικών παραγόντων, η σημασία των οποίων ποικίλλει ανάλογα με τις περιοχές και τις χρονικές περιόδους. Επιπλέον, η κλιματική αλλαγή επιδεινώνει ταχέως αυτές τις καταστάσεις στο σύνολό τους, όπως επίσης και τις μεταναστευτικές ροές. Είναι επομένως ζωτικής σημασίας η χάραξη μιας πολιτικής η οποία να συνεκτιμά τη σχέση κλίματος και ασφάλειας, να ενσωματώνει πλήρως τα δεοντολογικά ζητήματα που σχετίζονται με τον σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και τις αξίες της ΕΕ, και να αποτελεί αντικείμενο ευρέος και αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων θεσμικών οργάνων και φορέων ⁽⁶⁾.

Κοινωνική συνοχή, ένταξη και συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών

4.13. Η συνεκτίμηση αυτής της σχέσης θα μπορούσε να αποτελέσει ευκαιρία για ακόμη μεγαλύτερη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, δεδομένης της αποκτηθείσας εμπειρίας η οποία καθιστά δυνατή την υποστήριξη πολλαπλών ανταλλαγών εμπειριών και πρωτοβουλιών από τη βάση προς την κορυφή, πράγμα που μπορεί να συμβάλει στην εμβάθυνση της ευρωπαϊκής συνοχής σε όλες τις εκφάνσεις της. Ο κοινωνικός διάλογος και οι εμπλεκόμενοι σε αυτόν παράγοντες πρέπει να συμπεριληφθούν επίσης στη συνεκτίμηση της κρίσιμης σχέσης κλίματος και ασφάλειας.

4.14. Όπως έχει ήδη επισημάνει επανειλημμένα η ΕΟΚΕ, η κλιματική αλλαγή εντείνει τις υφιστάμενες κοινωνικές ανισότητες. Η άμβλυση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής πρέπει να καταστήσει επίσης δυνατή την αποτροπή της επιδείνωσης των κοινωνικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Το ζήτημα της κλιματικής δικαιοσύνης, το οποίο είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τη σχέση κλίματος και ασφάλειας, αποσκοπεί στον περιορισμό αυτών των φαινομένων ανισότητας και φτώχειας.

4.15. Οι γυναίκες υφίστανται τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής με ιδιαίτερος βίαιο τρόπο, μεταξύ άλλων επειδή η εργασία τους συμβάλλει στον μετριασμό των κοινωνικών επιπτώσεων της στις φτωχότερες περιοχές. Οι γυναίκες με αναπηρία πληρώνουν, ειδικότερα, βαρύ τίμημα. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ συνιστά ιδιαίτερα να ληφθεί υπόψη αυτή η ανισότητα μεταξύ των φύλων στη σχέση κλίματος και ασφάλειας, προκειμένου να αποφευχθούν φαινόμενα αποκλεισμού ολόκληρων πληθυσμών που δεν έχουν πλέον πρόσβαση σε προσήκουσες, αξιοπρεπείς και ασφαλείς συνθήκες διαβίωσης.

4.16. Επιπλέον, το διαγενεακό αποτέλεσμα είναι σημαντικό και πρέπει, ως εκ τούτου, να λαμβάνονται ιδίως υπόψη δύο κατηγορίες του πληθυσμού: οι πιο νέοι και οι πιο ηλικιωμένοι (με επίδειξη ιδιαίτερης προσοχής λόγω της ευπάθειας των παιδιών σε περίπτωση ακραίων καιρικών φαινομένων).

Βρυξέλλες, 17 Ιανουαρίου 2024.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Oliver RÖPKE

⁽⁶⁾ Welzer, H., *Les Guerres du climat, Mourir au XXIe siècle* (Οι πόλεμοι εξαιτίας του κλίματος, Άρτιες θανάτου τον 21ο αιώνα), Gallimard, Παρίσι, 2009.